

Elizabeth Gaskellová

*Život s láskou,
život bez lásky*

Elizabeth Gaskellová

*Život s láskou,
život bez lásky*

Přeložila Jana Srbová

Translation © Jana Srbová, 2011
Editor © Josef „Pepson“ Snětivý, 2011
Postface © Josef „Pepson“ Snětivý, 2011

Cover & Layout © Alena Laňková, 2011

© Nakladatelství ČAS s.r.o., 2011

ISBN 978-80-87470-47-3

KAPITOLA I.

Před několika desítkami let žila v jednom z westmorelandských údolí Susan Dixonová. Byla svobodná a vlastnila malou farmu, kde bydlela. Patřilo jí také asi třicet nebo čtyřicet akrů okolní půdy. Kromě toho měla i dědičné právo k ovčí stezce, která se táhla až k vřesovištím, obklopujícím jezero Blea Tarn. Susanin dům je stále ještě k vidění poblíž oxenfellské silnice mezi vesničkami Coniston a Skelwith. Podél silnice či spíše cesty napříč slatinami, upěchované koly povozů, které čas od času zajížděly do Oxenfellu pro rašelinu, teče bublající říčka. Když tudy pojedete, její zurčení vám přinese milý pocit, že nejste v tomhle kraji hlubokého ticha sami. Pár

mil od silnice na straně, kde se rozkládá Coniston, najdete farmu: obytný dům z šedivého kamene a do čtverce postavené hospodářské budovy, uzavírající mezi sebou zelený prostor divoce rostoucího trávníku. Uprostřed něj se důstojně tyčí mohutný smuteční tis a za slunečných letních dní poskytuje chladivý stín, velebný jako smrt. Směrem od domu dvůr zvolna klesá až k tmavohnědému rybníčku, do něhož přitéká čerstvá voda z kamenné nádrže. Do nádrže se dostává – s neutuchajícím melodickým crčením – z potůčku vybíhajícího z říčky, o které již byla řeč. Všechn dobytek se sem přichází napít. Také lidé přinášejí džbány a plní je půvabným, třebaže zdlouhavým způsobem. Nosič vody má s sebou list kapradiny zvané psí jazyk, který vstrčí do štěrbiny v kameni – a perlivý pramínek se rozběhne touto svěží zelenou nálevkou.

Dnes už dům vypadá jinak. Tehdy, když v něm žila Susan Dixonová, blyštěla se každá kosočtverčná okenní tabulka čistotou. Když jste vešli do parádní kuchyně, z podlahy se dalo jíst; v cínových talířích a v naleštěné dubové kredenci či příborníku jste se mohli vidět jako v zrcadle. Jen málo příchozích proniklo dál než do této místnosti. Jednou nebo dvakrát přitáhla malebnost osamělého stavení turisty, toulající se okolím. Líbilo se

jim i to, jak je dům čistounký, a nabídli majitelce dost velkou částku (alespoň si to mysleli), aby je přijala jako nocležníky. Nebudou s nimi žádné problémy, říkali – budou prý ostatně celý den venku, projdou si okolí, chtějí si načrtnout nějaké ski-ci; a s jídlem taky nepřidělají starosti, naprosto se spokojí s tím, co si vaří hostitelka pro sebe, anebo se můžou najíst v hostinci Waterhead v Conistonu. Avšak žádná štedrá suma, žádná upřímná slůvka nepřiměla paní domu, aby odložila své odtaziuté chování a přestala své potenciální hosty jednotvárným tónem odmítat. Nemělo cenu naléhat, aby jim v domě ukázala víc než jen první místnost; žádné známky únavy poutníků nevedly k tomu, aby se jim dostalo pozvání posadit se a trochu si odpočinout, a když to nějaký odvážnější a méně jemnocitný příchozí přesto udělal, aniž byl vyzván, Susan zůstala stát, chladná a ostentativně hluchá či odpovídající jen jednoslabičně, dokud se nezvaný host neodporoučel. Ti, kteří s ní měli obchodní jednání – například když prodávala dobytek nebo výrobky své farmy –, ji popisovali jako osobu tvrdě smlouvající o cenách zboží, s níž nebylo vždy snadné vyjít. Susan nikdy nešetřila vlastním úsilím a vynaloženou prací jak na poli, tak na trhu, aby vytěžila co nejvíc. Když se obracelo seno, beze slov udávala rytmus rychlým, stejnoměrným pohybem

svých hrábí. Na trhu byla mezi prvními: prohlédla si vystavený oves, který nabízeli ostatní, ohodnotila jej – a pak se v zasmušilém uspokojení vrátila ke svému, čistšímu obilí.

Ti, kteří jí dlouho a věrně sloužili, byli spíš jejími spolupracovníky než sluhy. Jednala s nimi, jako by byli na stejné úrovni; udržovala s nimi však pouze pracovní vztahy. Znali ji a věděli, že i když se chová zvláště a je tak rezervovaná, můžou se na ni spolehnout. Někteří z nich ji viděli vyrůstat; hluboko v jejich srdcích se skrýval nevyslovený – a možná jen podvědomý – soucit, protože znali její příběh, ačkoli o něm nikdy nemluvili. Opravdu – byly doby, kdy tahle vysoká, kostnatá, odměřená žena s ostrými rysy, která se nikdy neusmívala a sotvakdy vyslovila zbytečné slovo, bývala hezoučkou a vždy dobře naladěnou dívkou. Tehdy byla stejně živá a vřelá jako kovářská výheň v Yew Nooku a měla všechno: lásku své rodiny, mládí i veselí. Před padesáti nebo jednapadesáti roky byli ještě William a Margaret Dixonovi, Susanini rodiče, naživu a jí samotné bylo osmnáct, o deset let více než jedinému dalšímu dítěti v rodině, chlapci, jehož pojmenovali po otci.

William a Margaret Dixonovi patřili k lepším lidem; jejich vlastnosti – aspoň tak, jak to vidím já – byly charakteristické pro vrstvu svobodných

vlastníků půdy ve Westmorelandu a Cumberlandu. Znamená to, že byli čestní, spravedliví a bezúhonní; mnohmluvnost jim nebyla vlastní. Byli laskaví, ale nedávali to příliš najevo. Neměli rádi změnu, nové způsoby, nové lidi. Byli praktičtí a bystrí. Každá rodina byla světem pro sebe a o své sousedy se zajímali pramálo; stýkali se s nimi jen zřídka, obvykle jen v zaběhnutých termínech, kdy se stříhaly ovce nebo slavily Vánoce. Jistý druh střídmeho potěšení jim přinášelo hromadění peněz, což z některých posléze nadělalo stísněné, nešťastné jedince (tak se na severu označují skrbličí), když zestárli. Tito lidé také neplýtvali časem na čtení lehké, pomíjivé literatury – četli jen solidní knihy, se kterými přicházeli podomní prodavači (například „Ztracený ráj“ a „Ráj znovu nalezený“, „Ábelova smrt“ či „Poutníkova cesta“ se daly najít téměř v každé domácnosti). Muži si čas od času povolili uzdu a vyhradili pár dní ryze mužským záležitostem, například hraní karet a společnému pití; po nějaké době nezbývalo jejich zneklidněným ženám, než aby je vyšly hledat. Když nechtěly své manžele vystavit nebezpečí strmých cest, pak – v hluboké noci – nachodily míle a míle, lucernu v ruce, než své opilé protějšky objevily a doprovodily domů. Ti měli další den strašlivé bolení hlavy, ale hned ten následující už vyhlíželi vážně, strážli-

vě a ctnostně, jako by na světě žádné takové věci jako sladová whisky a jiné lihoviny vůbec neexistovaly. Manželky jim jejich prohřešky zřídka kdy připomněly – samy totiž, jakmile je přešel bezprostřední strach, braly tyto příležitostné „vzpou-ry“ svých manželů jako samozřejmou věc. Takoví byli – a ještě jsou – lidé, jejichž společenská třída se pomalu ztrácí z tváře krajiny, tak jako už před nimi zmizela zemanské šlechta.

A takový byl i William Dixon. Šikovný farmář – s ohledem na generaci a dobu, v níž žil –, obratný především v chovu ovcí a hovězího dobytka, méně už v obdělávání půdy. Statkáři z dalekého okolí, až z druhé strany od Kendalu či z Borrowdale, a mnohem bohatší než Dixon, posílali na jeho farmu Yew Nook své syny do služby, aby se tam během roku nebo dvou naučili jeho metodám, dřív než začnou hospodařit na svém. Když bylo Susan sedmnáct, do služby na Yew Nooku přišel Michael Hurst. Pracoval s hospodářem, bydlel s jeho rodinou; chovali se k němu – s výjimkou práce na polích – s respektem jako k rovnocennému rodinnému příslušníkovi. Michaelův otec byl movitý statkář ve Wythburne, ležícím za Grasmere. Díky Michaelově službě se obě rodiny seznámily. Dixonovi pak vždy v čase stříhání ovcí zavítali na High Beck a Hurstovi na oplátku přijížděli cestou

kolem jezera Loughrig Tarn a přes městečka Red Bank a Oxenfell, když se na Yew Nooku držely vánoční hody. Otcové obou rodin trávili čas společnými toulkami po polích a obhlídkou dobytka a ovcí; vzájemně si okukovali a oceňovali koně. Matky jedna druhé hodnotily mlékárny a domácí zařízení. Nešetřily slovy obdivu, ale v skrytu duše byly stejně přesvědčeny, že právě jejich domácnost je ta lepší. Jak matky, tak otcové čas od času vrhli pohled na Michaela a Susan. Jakkoli pilně se ti dva zabývali chodem farmy či mlékárny, nemohli zapřít nevyslovenou vzájemnou náklonnost, která se vyvinula zcela přirozeně a nikomu v okolí nepřišla nevhod – naopak, všechna rodičovská srdce plesala. Kvůli typické zdrženlivosti však o jejich lásce nepadlo ani slovo, dokonce ani mezi manželi a manželkami.

Energická, samostatná a pracovitá Susan bývala své matce šikovnou pomocnicí; svému otci dělala duchaplnou společnost – často říkal, že je v ní víc mužského, než vůbec kdy bude v jejím choulostivém malém bratrovi. Willie byl maminčin mazánek, což ale neznamenalo, že by matka neměla ráda i svou dceru. Mezi Michaelem a Susan neležel

žádný konkrétní závazek nebo zasnoubení – dokonce pochybuji, že mezi sebou slova lásky vůbec vyslovili.

V té době – bylo to v zimě – propukl u Margaret Dixonové zánět, který byl důsledkem zanedbaného nachlazení. Vždy silná a odolná hospodyně byla stále v jednom kole, a tak první příznaky nemoci nebrala na vědomí. „Už to přechází,“ řekla ženě, která jí pomáhala v kuchyni. Když se opravdu necítila dobře, ale bylo potřeba ještě dokončit nakládání slaniny a šunky, udělala si bylinkový čaj, který na chvíli pomohl. Jenže Smrt nečeká, až se nasolí šunka a slanina – k Margaret se přibližovala rychlými kroky a přinášela s sebou ostré šípy, působící trýznivé bolesti. Susan nikdy předtím nemoc neviděla. Stejně tak si nikdy dřív neuvědomila, jak moc svou matku miluje – až teď, když instinktivně, s hrozivou jistotou cítila, že ji ztrácí. V paměti jí vířily vzpomínky na to, jak mnohokrát matčiny příkazy plnila jen ledabyle; srdce jí těžklo ozvěnami lehkomyšlných či nevlídných odpovědí, kterými matce odsekla. Jak ráda by nyní dostala příležitost posloužit své matce, lapající v agónii po dechu, splnit jí všechna přání a ukázat trpělivost a lásku! Přes své pochyby o sobě samé byla Susan dobrá a oddaná dcera.

Ostré bolesti pominuly a nemocná pocítila lahodný klid; zdraví ji však nenávratně opustilo. Naplněna malátným mírem, Margaret Dixonová umírala. Mohla jen šeptat, a tak posunkem naznačila Susan, aby se k ní posadila na kraj postele. Chtěla s ní promluvit, dokud byl otec venku. Dívka nespouštěla dychtivý zrak z matčiných úst – pomalá a s velkou námahou vyřčená slova více odezírala, než slyšela, jak byl matčin hlas slaboučký.

„Susan, holčičko, nesmíš se trápit. Je to vůle Boží, smíř se s tím. Dohlédni na otce, ať žije spořádaně, jestli můžeš. A jestli si vyrazí do Ulverstonu, snaž se ho najít dřív, než se dostane k lomu v Old Quarry. Tam je to pro muže, co kapku vypili, dost nebezpečné. A co se týká malého Willieho –“ v tu chvíli se jí svaly v obličeji stáhly a také její prsty na pokrývce se začaly nervózně pohybovat – „Willie mě bude postrádat ze všech nejvíc. Otec se na něj často zlobí, že není dost silný ani pohotový. Opravdu není, chudáček můj malý. A prý dělá i naschvály, myslí si otec – třeba proto, že nedokáže pokaždé sníst ovesnou kaši. V kredenci na horní polici je stará černá plechovka od čaje, je v ní něco přes tři libry. Měj zkrátka pro bratra vždycky po ruce kus dobrého chleba, když přiběhne hladový, protože snídani předtím nechal na stole. Já vím, možná